

СЛОВО ПРО ІСТОРИКА

A WORD ABOUT THE HISTORIAN

Рецензія на книгу: Ярослав Степанович Калакура. До 75-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності: біобібліографічний довідник / упоряд. І.Н. Войцехівська, М.Г. Палієнко, М.Г. Щербак, І.М. Мага. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 159 с., [16] окр.с.іл.

Прикметною подією наукового життя історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка стало проведення 24 вересня 2012 р. круглого столу на тему «Історик на тлі епохи» з нагоди 75-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності заслуженого професора університету, доктора історичних наук, професора кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Ярослава Степановича Калакури.

Висока культура вченого, енциклопедичні знання, багатогранна палітра його наукових зацікавлень як історика, а також мудрість, людяність та вміння працювати з молоддю визначили знаковість постаті Я.С. Калакури в історії Шевченкового університету, де впродовж десятиліть успішно працював проректором з навчальної роботи та завідувачем кафедри.

Ім'я Я.С. Калакури добре відоме науковій спільноті як в Україні, так і поза її межами. З подвійним ювілеєм історика вітали представники вітчизняних та закордонних профільних науково-дослідних установ, навчальних закладів, редакційних колегій тощо.

Свідченням глибокої поваги до Я.С. Калакури та належної оцінки результатів 50-річної наукової, громадської та педагогічної діяльності ювіляра став біобібліографічний довідник, підготовлений з нагоди 75-річчя від дня його народження¹. Традиційно біобібліографічні покажчики складаються з кількох розділів, які демонструють багатогранність непересічних постатей – творців сучасної історії різних галузей знань. Цей довідник не став винятком, адже відкривається він віншуваннями від ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка, героя України – Л. Губерського та очільника історичного факультету, д. і. н., професора, чл.-кор. НАН України – В. Колесника («Я.С. Калакурі – 75»). Заслужені теплі слова керманців університету проілюстрували відданість Я.С. Калакури обраній справі, його педагогічний талент, внесок у розвиток історичної науки, архівознавства, джерелознавства, українознавства, археографії тощо.

¹ Ярослав Степанович Калакура. До 75-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності : біобібліогр. довід. / упоряд. І.Н. Войцехівська, М.Г. Палієнко, М.Г. Щербак, І.М. Мага. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – 159 с. [16] окр. с. іл.

Свідчення багатогранності непересічної постаті Я.С. Калакури закарбувалися у статтях-вітаннях від колективу кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки («Спадкоємець традицій архівознавчої кафедри»); директора Інституту історії України НАН України В. Смоля («Невтомний трудівник історичного цеху»); директора Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії П. Кононенка («Для нього українознавство – молитва за Україну»); директора Інституту української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України П. Соханя («Знавець і популяризатор історичних джерел»); ректора Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова В. Андрущенка («Наставник і вихователь молоді генерції вчених»); завідувача відділу Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України М. Панчука та завідувача кафедри історії Київського славистичного університету С. Клапчука («Нас поєднав професор І.І. Шевченко й надихає пам'ять про нього»); ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника І. Цепенди та завідувача кафедри історії слов'ян Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника П. Федорчака («Початок творчого злету»); професора Національної академії управління при Президенті України І. Надольного («Штрихи до просопографічного портрета»); головного наукового співробітника Інституту історії України НАН України Р. Пирога («Чому Я.С. Калакура «випав» із партноменклатури»); президента Українського історичного товариства, редактора «Українського історика» Л. Винара («Історик, який чи не першим розірвав зі стереотипами тоталітаризму»); завідувача інформаційно-аналітичного сектора Інституту законодавства Верховної Ради України І. Мищака («Ярослав Степанович більше, ніж науковий керівник»); поета П. Осадчука («Мудра послідовність»); синів Я.С. Калакури – Віктора й Олега («Батькове слово»). Реферативний виклад цих статей утверджує нас у думці про те, що Я.С. Калакура як історик зробив вагомий внесок у розвиток теорії історіографії, її періодизації, розроблення поняттєвого апарату та методології джерелознавства, архівознавства й археографії; чітка громадянська позиція та любов до України навіть в умовах ідеологічного фарисейства принесли вченому авторитет та повагу серед колег і молоді, а високі людські якості, наукова етика, толерантність до опонентів, талант організатора і нестримна енергія стали концентрованим виявом його життєвої концепції. Тож усі, хто хоч трохи ознайомлений з науковим доробком та біографією Я.С. Калакури, погодяться з тезою, що він не «кабінетний учений, а людина, яка акумулює в собі високий інтелект, професіоналізм, християнську моральність, щирі любов до України, національний патріотизм» задля творення майбутнього.

Основна частина покажчика – «Біограма вченого» (С. 44-158) – логічно відкривається біографічним нарисом історика та хронологічним переліком основних дат його життя та діяльності («Віхи життя та діяльності»). У цій частині довідника у хронологічній послідовності

представлено перелік усіх наукових праць ученого, починаючи з 1962 р. Результати наукового доробку вченого засвідчують понад 505 наукових, науково-популярних, публіцистичних, науково-методичних і навчальних праць (індивідуальні і колективні монографії, навчальні посібники/хрестоматії, статті у фахових виданнях, збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо). Багато навчальних посібників підготовлених за безпосередньої участі Я.С. Калакури витримали кілька видань, зокрема підручник «Архівознавство (1998, 2002)», «Українська історіографія» (2004, 2012). Назви його останніх робіт «Історичне джерелознавство» (2002), «Історичні засади українознавства» (2007), «Спеціальні історичні дисципліни» (2008), «Українознавче дослідження: теорія та методологія» (2012), «Україна від найдавнішого часу – XVIII століття: цивілізаційний контекст пізнання» (2012) промовисто свідчать про глибину і послідовність наукових інтересів та вражають масштабністю реалізації дослідницьких завдань у галузі історії, українознавства, спеціальних історичних дисциплін, педагогічній ниві тощо.

На окрему увагу заслуговують рубрики «Консультування докторантів і здобувачів наукового ступеня доктора історичних наук» та «Наукове керівництво аспірантами та здобувачами наукового ступеня кандидата історичних наук». Я.С. Калакура сформував продуктивну наукову школу в галузі історії. Під його керівництвом захищено 15 докторських і 49 кандидатських дисертацій. Він виступив опонентом на захисті 22 докторських і 26 кандидатських дисертацій. Аналізу його наукового доробку, вивченню інтелектуальної біографії та життєвої біографії присвячено 40 публікацій («Публікації про Я.С. Калакуру»). Завершує довідковий апарат посібника іменний покажчик. Ілюстративним доповненням основного тексту стали світлини з родинного архіву Я.С. Калакури.

У цілому, біобібліографічний покажчик є своєрідним еталонним виданням, оскільки виглядає надзвичайно ошатним з позицій поліграфії, структурної організації та наукової бібліографії. Невід'ємними атрибутами якісної сучасної поліграфії стали літературне обрамлення (використання влучного девізу – мотто), тематично-хронологічний принцип упорядкування та високий рівень бібліографічного опрацювання. Тож погоджуємося з думкою укладачів про те, що біобібліографічний довідник «Ярослав Степанович Калакура. До 75-річчя від дня народження та 50-річчя наукової діяльності» стане у пригоді для науковців та всіх, хто цікавиться вітчизняною історичною наукою, а від себе додамо, що це видання стане корисним посібником для викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, студентів, працівників архівної галузі та фахівців інформаційної сфери.